

Universitetas, kolegija ar profesinio mokymo įstaiga? Požiūris, patrauklumas, pasirinkimas

Moksleivių ir tėvų apklausos rezultatai

Kokia problema?

Dauguma abiturientų siekia universitetinio išsilavinimo, o susidomėjimas studijomis kolegijose ir mokymusi profesinio mokymo įstaigose – ženkliai mažesnis (2019 metais studijas universitete pasirinko 35.6 proc. tais pačiais metais baigusiu abiturientų, kolegijoje – 20.6 proc., profesinio mokymo įstaigoje – 9 proc.).

Mažėja moksleivių ir stojančiųjų į aukštąsias mokyklaskaičius (lyginant 2018 ir 2019 m. duomenis, tarp tais pačiais metais vidurinį išsilavinimą įgijusių

abiturientų fiksuojamas stojančiųjų į universitetus dalies sumažėjimas 4.4 proc., į kolegijas – 10 proc.). Iš visų abiturientų, 2019 m. gavusių brandos atestatą, **34.8 proc. Lietuvoje nestudijuoja. Studijas nutraukia** apie 20 proc. aukštųjų mokyklų studentų.

Minėtos aplinkybės skatina ieškoti būdų, kaip užtikrinti efektyvų universitetų ir kolegijų veikimą, o tyrimų, skirtų universitetinio ir koleginio išsilavinimo patrauklumo ir pasirinkimo analizei, pastaraisiais metais Lietuvoje **nebuvo atlikta**.

Koks tyrimo tikslas?

Tikslas – išmatuoti aukštojo universitetinio, koleginio ir profesinio išsilavinimo patrauklumą, išskirti patrauklumui įtakos turinčius veiksnius bei išsiaiškinti, koks yra moksleivių ir jų tėvų požiūris į studijas universitete, kolegijoje bei mokymąsi profesinio mokymosi įstaigose.

Tyrimo uždaviniai:

- Apibūdinti moksleivių ir jų tėvų požiūrį į aukštąjį bei

profesinį išsilavinimą;

- Nustatyti, kokie veiksniai turi įtakos aukštojo ir profesinio išsilavinimo patrauklumui;
- Išsiaiškinti, kokie moksleivių planai įgijus vidurinį išsilavinimą;
- Identifikuoti moksleivių karjeros prioritetus įgijus planuojamą išsilavinimą;
- Išmatuoti moksleivių informuotumą apie sąlygas ir galimybes siekti aukštojo išsilavinimo.

Kaip buvo pasiektas tikslas?

Buvo atlikta reprezentatyvi dešimtokų ir dvyliktokų bei jų tėvų **apklausa**.

Apklausa buvo vykdoma **2019 m. kovo 13 – gegužės**

8 dienomis ir jos metu apklausti 935 **dešimtokai**, 667 **dvyliktokai** ir 409 **tėvai/ globėjai**. Apklausa vykdyta 73-jose bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigose visoje Lietuvoje.

Ką sužinojome?

Koks moksleivių ir jų tėvų požiūris į aukštąjį bei profesinį išsilavinimą?

Universitetinis išsilavinimas, lyginant su koleginiu ir profesiniu, laikomas patraukliausiu visose tikslinėse grupėse (jo patrauklumas vertinamas vidutiniškai 3.9–4.0 balo iš 5). Koleginio išsilavinimo patrauklumas, priklausomai nuo tikslinės grupės, vertinamas vidutiniškai 3.7–3.9 balo, o profesinio – 3.3–3.6 balo.

Lyginant kiekvieno iš universitetinio, koleginio bei profesinio išsilavinimo patrauklumo komponentų (visuomenės nuomonės suvokimo, asmeninės

nuomonės, tikimybės rekomenduoti ir studijų kokybės) vertinimą, **universitetinis išsilavinimas**, lyginant su kitais šio išsilavinimo lygmens komponentais, geriausiai vertinamas tikimybės rekomenduoti aspektu, prasčiausiai – dėl studijų kokybės. Profesinis išsilavinimas **geriausiai vertinamas dėl mokymo kokybės, prasčiausiai – dėl visuomenės nuomonės ir rekomendavimo tikimybės**. Koleginio išsilavinimo patrauklumo komponentai tarpusavyje vertinami labai panašiai.

Kokie veiksniai turi įtakos aukštojo ir profesinio išsilavinimo patrauklumui?

Atsižvelgiant į analizuotų savybių svarbą renkantis studijas, jų įtaką išsilavinimo lygmens patrauklumo vertinimui bei priskyrimą konkrečiam išsilavinimo

lygmeniui, buvo išskirtos **stipriosios** ir **silpnosios** kiekvieno iš analizuotų išsilavinimo lygmenų **savybės**:

	Svarbiausios stipriosios pusės	Svarbiausios silpnosios pusės
Universitetinis išsilavinimas	<ul style="list-style-type: none">• Aktualių, dominančių studijų programų pasiūla;• Įdomu mokytis;• Galima pasiekti geriausių akademinų rezultatų;• Studijos padės įgyvendinti karjeros planus;• Geras mokymosi aplinkos ir studijų infrastruktūros išvystymas;• Baigus bus didesnės galimybės susirasti norimą ir gerai apmokamą darbą;• Darbdaviai gerai vertina universitetų absolventus.	<ul style="list-style-type: none">• Dėmesio praktikai stoka;• Mokamų studijų kaina;• Didelės pragyvenimo išlaidos.
Koleginis išsilavinimas	<ul style="list-style-type: none">• Dėmesys praktikai ir praktinių įgūdžių lavinimui;• Geras mokymosi aplinkos bei infrastruktūros išvystymas.	<ul style="list-style-type: none">• Darbdavių požiūris į kolegijų absolventus;• Galimybė pasiekti geriausių akademinų rezultatų.
Profesinis išsilavinimas	<ul style="list-style-type: none">• Įdomu mokytis.	<ul style="list-style-type: none">• Aktualių ir dominančių mokymosi programų pasiūla;• Galimybė pasiekti geriausių akademinų rezultatų;• Mokymosi aplinkos ir infrastruktūros išvystymas;• Ribotos gerai apmokamo darbo suradimo galimybės;• Darbdavių požiūris į PMĮ absolventus.

Kokie moksleivių planai ir karjeros prioritetai įgijus vidurinį išsilavinimą?

Apie universitetinį išsilavinimą svajoja dauguma gimnazijų moksleivių, kai profesinio mokymo įstaigose vidurinio išsilavinimo siekiančių moksleivių atvirumas studijoms universitete ar kolegijoje žymiai mažesnis ir tik retas iš jų nurodo ateityje planuojantis siekti aukštojo išsilavinimo. Pagrindinėse mokyklose besimokantys dešimtokai taip pat nelinkę svarstyti universitetinių studijų alternatyvos ateityje.

Ženkliai skiriasi dešimtokų ir dvyliktokų ketinimai aukštojo mokslo siekti užsienio universitetuose – kas dešimtas dvyliktokas ir net kas ketvirtas dešimtokas svarsto galimybę studijuoti užsienyje. Apklaustų moksleivių vertinimu, aukštojo mokslo studijos užsienyje išsiskiria prestižu, o užsienio universitetuose įgytas diplomą turi didesnę vertę, negu įgytas Lietuvoje. Dažnai dešimtokų minima studijų užsienyje alternatyva galimai indikuoja augantį moksleivių susidomėjimą studijomis

užsienyje (dėl kurio ateityje gali išaugti studijoms iš Lietuvos išvykstančių jaunuolių dalis) arba – didesnis dešimtokų dėmesys studijoms užsienyje galimai atspindi jų norus ir svajones nei tikėtiną elgseną po dviejų metų.

Tėvus, globėjus ir kitus artimuosius moksleiviai įvardina įtakingiausiais būsimų studijų ir karjeros patarėjais. Karjeros planavimo specialistai kol kas neturi didesnio autoriteto patariant dėl tolimesnių studijų.

Dauguma moksleivių neturi aiškios būsimos karjeros vizijos – kas trečias moksleivis teigia žinantis, kokį darbą norėtų dirbti, kai baigs norimas studijas. Geriau savo ateitį įsivaizduoja tie moksleiviai, kurie teigiamai vertina mokykloje teikiamas profesinio orientavimo paslaugas.

Kiek moksleiviai informuoti apie sąlygas ir galimybes siekti aukštojo išsilavinimo?

Priėmimo į aukštąsias mokyklas sąlygų ir minimalių reikalavimų žinomumas nėra pakankamas: beveik pusė dvyliktokų jaučiasi informuoti apie stojimo į universitetus, apie trečdalis – apie stojimo į kolegijas sąlygas ir reikalavimus. Esant nepakankamam tolimesnių studijų sąlygų ir reikalavimų žinomumui, kyla rizika, kad dešimtoje ir ypač dvyliktoje klasėse gali būti priimami nepilnai apie visas studijų galimybes bei alternatyvas informuoti sprendimai

bei susiaurinama ir svarstomų alternatyvų įvairovė.

Analizės metu išryškėjo mokykloje teikiamų profesinio orientavimo paslaugų svarba planuojant tolimesnes studijas ir karjerą. Apie sąlygas ir savo galimybes siekti aukštojo išsilavinimo jaučiasi geriau informuoti tie moksleiviai, kurie mokykloje gauna efektyvų profesinį orientavimą.

Ką reikėtų daryti toliau?

Išlaikyti ir stiprinti universitetinio išsilavinimo patrauklumą ypatingą dėmesį skiriant studijų kokybės užtikrinimui ir universiteto diplomo vertės didinimui.

Formuoti koleginio išsilavinimo įvaizdį nustatant jo vietą aukštojo mokslo sistemoje.

Stiprinti profesinį orientavimą bendrojo ugdymo mokyklose.

Reguliariai matuoti universitetinių ir koleginių studijų bei profesinio mokymo patrauklumo kaitą.

Tyrimo klausimynus, duomenis ir ataskaitą rasite: <https://strata.gov.lt/lt/tyrimai/ataskaitos>

Tyrimas atliktas įgyvendinant projektą „Mokslo ir studijų pažangos stebėsenos ir vertinimo sistemos sukūrimas ir įdiegimas“ (Nr. 09.3.2-ESFA-V-710-02-0001).